

Verantwoord ondernemen in conflictgebieden

23-12-2024

In onderstaande reactie op het Wetsvoorstel Internationaal Verantwoord Ondernemen (WIVO) gaat PAX in op punten die specifiek betrekking hebben op verantwoord ondernemen in conflictgebieden. Voor onze input op andere onderdelen van het wetsvoorstel verwijzen we graag naar de reactie van het MVO Platform. Daarnaast sluit PAX zich aan bij de reactie van WO=MEN.¹

In conflict- en hoogrisicogebieden lopen bedrijven een hoog risico om -ook onbedoeld- conflicten te verergeren of te veroorzaken, of bij te dragen aan ernstige mensenrechtenschendingen en schendingen van het humanitair oorlogsrecht. Bedrijven die activiteiten of zakenrelaties hebben in conflict- of hoogrisicogebieden dienen daarom **verhoogde of conflictsensitieve due diligence** uit te voeren. De Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) erkent en adresseert dit in overweging 42. Deze overweging benoemt dat in conflict- en hoogrisicogebieden² de kans op ernstige mensenrechtenschendingen verhoogd is en dat er in deze gebieden specifieke contextuele risico's spelen waar bedrijven rekening mee dienen te houden en waar ze hun due diligence op moeten aanpassen. In de Memorie van Toelichting (MvT) van de WIVO wordt erkend dat de ligging van een onderneming of zakenpartner in bijvoorbeeld een conflictgebied een van de risicofactoren is waarmee een onderneming rekening dient te houden in de risicoanalyse (p.105), wat positief is. Om daadwerkelijk duidelijk te maken wat de CSDDD, alsook de UNGPs en de OESO-richtlijnen in die gevallen van een onderneming verwachten,

¹ Vredesbeweging PAX is lid van het MVO-platform en van genderplatform WO=MEN. In beide netwerken levert PAX specifieke expertise op het gebied van conflict en vrede; respectievelijk op de onderwerpen verantwoord ondernemen in conflictgebieden en gender, vrede en veiligheid. [PAX - Maak werk van Vrede - PAX](#)

² Voor een definitie van conflict- en hoogrisicogebieden kan er eventueel verwezen worden naar de definitie die door de OESO wordt gebruikt: "Areas identified by the presence of armed conflict, widespread violence, including violence generated by criminal networks, or other risks of serious and widespread harm to people. Armed conflict may take a variety of forms, such as a conflict of international or noninternational character, which may involve two or more states, or may consist of wars of liberation, or insurgencies, civil wars. High-risk areas are those where there is a high risk of conflict or of widespread or serious abuses [...]. Such areas are often characterised by political instability or repression, institutional weakness, insecurity, collapse of civil infrastructure, widespread violence and violations of national or international law." (OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas, p. 66).

is het belangrijk om de inhoud van overweging 42 over te nemen en verder te verduidelijken, door onderstaande op te nemen in de MvT:

- Voorstel toevoegen op p. 105: “Ondernemingen die actief zijn in, of dochterondernemingen of zakenpartners hebben in conflict- en hoogrisicogebieden, dienen hun gepaste zorgvuldigheid aan te passen op de verhoogde en specifieke risico’s in deze gebieden. Zij doen dat door een conflictsensitieve risicoanalyse uit te voeren. Dit betekent dat er, in aanvulling op een analyse van de potentiële of daadwerkelijke risico’s voor mensenrechten, een analyse van het conflict moet worden uitgevoerd. Er dient in kaart te worden gebracht hoe de activiteiten of zakenrelaties van de onderneming van invloed zijn op de conflictdynamiek, en hoe ervoor gezorgd kan worden dat de bedrijfsactiviteiten bestaande conflicten niet aanwakkeren of voeden, of nieuwe conflicten tot gevolg hebben. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de richtsnoeren die ontwikkeld zijn door het United Nations Development Programme (UNDP), “Heightened Human Rights Due Diligence for Business in Conflict-Affected Contexts: A Guide”. Daarnaast moet de risicoanalyse in situaties van gewapend conflict ook de risico’s op het bijdragen aan schendingen van het humanitair oorlogsrecht in kaart brengen.”
- Daarbij kan een voorbeeld van enkele best practices op het gebied van conflictsensitieve risicoanalyse worden toegevoegd: “Energiebedrijf X importeert steenkool uit César, een door gewapend conflict getroffen regio in Colombia. De Human Rights Impact Assessment (HRIA) die het bedrijf in 2017 heeft uitgevoerd, biedt inzicht in enkele best practices op het gebied van conflictsensitiviteit. In deze HRIA heeft het bedrijf zowel de verhoogde mensenrechtenrisico’s in het gebied als de specifieke risico’s op verergering van conflicten door mijnbouwactiviteiten in kaart gebracht. Zo wordt in de assessment expliciet aandacht besteed aan gewelddadige ontheemding van boeren door paramilitair geweld en de rol die mijnbouwactiviteiten hierin hebben gespeeld. Ook het proces achter de totstandkoming van de HRIA biedt waardevolle aanknopingspunten voor best practices. Het bedrijf heeft een brede groep stakeholders betrokken, waaronder lokale partijen zoals slachtoffers van geweld en gewelddadige ontheemding, maar ook (internationale) experts op het gebied van conflict, zoals PAX. De aanbevelingen in de HRIA getuigen eveneens van conflictsensitiviteit. Zo wordt benadrukt dat meer moet worden gedaan om arbeiders en gemeenschapsleiders veiligheid te bieden, en dat mijnbouwbedrijven moeten bijdragen aan landrestitutieprocessen.”

Zoals hierboven beschreven, is het daarnaast belangrijk om te expliciteren dat in situaties van gewapend conflict het **humanitair oorlogsrecht** geldt en dat ook ondernemingen hier rekening mee moeten houden. De CSDDD benoemt dit in overweging 42. Ondernemingen, hun dochterondernemingen of zakenrelaties kunnen via hun aanwezigheid of activiteiten betrokken raken bij gewapend conflict of bezetting en daarmee bij mogelijke schendingen van het humanitair oorlogsrecht en de daarbij horende strafrechtelijke aansprakelijkheid. Om dit te voorkomen dienen ondernemingen in hun due diligence, en specifiek in hun risicoanalyse, ook de risico’s op het bijdragen aan schendingen van het humanitair oorlogsrecht mee te nemen.

- Wij stellen daarom voor om het humanitair oorlogsrecht (de Geneefse Conventies van 1949 en de Additionele Protocollen van 1977) op te nemen in de bijlage internationale mensenrechteninstrumenten.

Tot slot: met de voorgenomen zuivere implementatie van de CSDDD wordt ook een belangrijke zwakte van die richtlijn overgenomen in de WIVO, namelijk de uitzondering van producten die onderworpen zijn aan controles op de uitvoer met betrekking tot **wapens, munitie, oorlogsmaterialen en 'dual use'**. PAX wijst op de ernstige mensenrechtenrisico's en risico's op schendingen van het humanitair oorlogsrecht die gepaard gaan met, met name, de verkoop en het gebruik van deze goederen. Exportcontroles kunnen en mogen geen vervanging zijn van de individuele verplichting van bedrijven om deze risico's te identificeren en aan te pakken.

- Naast de oproep die wij met het MVO-platform al doen voor terugkeer naar het begrip waardeketen zoals gedefinieerd in de OESO-richtlijnen, pleit PAX specifiek voor het terugdraaien van de uitzonderingspositie voor wapens, munitie, oorlogsmaterialen en 'dual use' producten. De WIVO zou ook van toepassing moeten zijn op producenten van deze goederen.